การดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันตามมาตรฐานการประเมินโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 2

School Lunch Program Operations according to Evaluation Standards of Schools under Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 2

Received: March 19, 2026 **Revised:** August 9, 2026 **Accepted:** August 27, 2026

เยาวเรศ นนทะสร[1] บุญเลิศ ธานีรัตน์[2] และสัญชัย พูลสุข[3*]
Yaowaret Nontasorn[1] Boonlert Taneerat[2] and Sunchai Poonsuk[3*]

[1,2,3]สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80110
[1,2,3]Educational Administration Program Faculty of Education and Social Sciences Southern College of Technology, Thung Song, Nakhon Si Thammarat, 801101

*Corresponding Author, E-mail: sunchai2505@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันตามมาตรฐานการประเมินโรงเรียน 2) เปรียบเทียบการดำเนินงานฯ ตามตัวแปรขนาดของโรงเรียน ประเภท ที่ตั้ง อัตรางบประมาณ รูปแบบการดำเนินงาน เพศ และประสบการณ์ของผู้บริหาร และ 3) ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการบริหารงาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ประชากรจำนวน 188 แห่ง กลุ่มตัวอย่าง คือ โรงเรียนจำนวน 128 แห่ง กำหนดขนาดโดยใช้ตารางของเครซี่และมอร์แกน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามขนาดโรงเรียนและสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่า IOC ระหว่าง 0.60-1.00 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .984 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์แบบทีอิสระ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว การทดสอบพหุคูณด้วยวิธี LSD และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) การดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันโดยรวมอยู่ในระดับดี 2) ผลการเปรียบเทียบพบว่า โรงเรียนที่มีขนาด อัตรางบประมาณ รูปแบบการดำเนินงาน และประสบการณ์ของผู้บริหารต่างกัน มีการดำเนินงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01, .001, .05 และ .01 ตามลำดับ ส่วนตัวแปรด้านประเภทของโรงเรียน ที่ตั้ง และเพศของผู้บริหาร ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ และ3) ปัญหาสำคัญคือความล่าช้าในการเบิกจ่ายงบประมาณ การบูรณาการเรียนการสอนไม่ครบทุกกลุ่มสาระ และการขาดแคลนบุคลากรด้านโภชนาการ ข้อเสนอแนะควรเร่งรัดการเบิกจ่ายงบประมาณให้คล่องตัว ส่งเสริมการใช้โปรแกรม Thai School Lunch อย่างเต็มประสิทธิภาพ พัฒนาหลักสูตรบูรณาการโภชนาการในทุกกลุ่มสาระเรียนรู้ และสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนเพื่อความยั่งยืน

คำสำคัญ: การดำเนินงานอาหารกลางวัน มาตรฐานการประเมินโรงเรียน และการบริหารโครงการอาหารกลางวัน

Abstract

The objectives of this research were (1) to inrestigate school lunch program operations according to school evaluation standards, (2) to compare the operations based on school size, type, location, budget rate, operational model, administrators' gender and experience, and (3) to examine study problems and recommendations in administrative operations under Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 2. The population consisted of 188 schools, and the sample comprised 128 schools. The sample size was determined using Krejcie and Morgan's table. obtained through proportionate stratified random sampling by school size and simple random sampling. The research instrument was a 5-level rating scale questionnaire with an Index of Item-Objective Congruence (IOC) between 0.60-1.00 and a total reliability coefficient of .984. Statistics used for data analysis included mean, standard deviation, t-test independent, One-way ANOVA, LSD post-hoc multiple comparison, and content analysis.

The research findings revealed that: 1) the overall school lunch program operations were at a good level; 2) the comparative results showed that schools with different sizes, budget rates, operational models, and administrators' experience had significantly different operations at the .01, .001, .05, and .01 levels, respectively. However, no significant differences were found regarding school type, location, and administrators' gender; 3) key problems included delays in budget disbursement, incomplete instructional integration across all subject areas, and a shortage of nutrition personnel. Recommendations included expediting budget disbursement for greater flexibility, promoting the full efficiency of the Thai School Lunch program, developing integrated nutrition curricula across all learning areas, and establishing collaborative networks with the community for sustainability.

Keywords: School Lunch Operations, School Evaluation Standards and School Lunch Program Administration

บทนำ

ภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และพฤติกรรมการบริโภคในปัจจุบัน ประเทศไทยกำลังเผชิญปัญหาทุพโภชนาการสองด้าน (Double Burden of Malnutrition) ในเด็กวัยเรียน ทั้งภาวะขาดสารอาหารและภาวะน้ำหนักเกินหรือโรคอ้วน ซึ่งส่งผลต่อสุขภาพ พัฒนาการ และคุณภาพชีวิตในระยะยาว โดยมีแนวโน้มเพิ่มความเสี่ยงต่อโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง เช่น เบาหวาน ความดันโลหิตสูง และโรคหัวใจและหลอดเลือดเมื่อเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ (Department of Local Administration, 2024, p. 5) สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การส่งเสริมสุขภาวะด้านโภชนาการของเด็กมิใช่ภารกิจเฉพาะด้านสาธารณสุข แต่ต้องอาศัยกลไกทางการศึกษาและการบริหารจัดการของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ

โครงการอาหารกลางวันจึงเป็นกลไกสำคัญของรัฐในการส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกาย สติปัญญา คุณภาพชีวิต และลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เนื่องจากนักเรียนที่ได้รับสารอาหารอย่างเพียงพอย่อมมีความพร้อมต่อการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ (Office of the Basic Education Commission, 2025, p. 2) รัฐบาลจึงสนับสนุนงบประมาณเพื่อให้การดูแลด้านอาหารและโภชนาการครอบคลุมนักเรียนอย่างทั่วถึง (Department of Local Administration, 2024, p. 6) ทั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดเกณฑ์ประเมินโรงเรียนต้นแบบอาหารกลางวัน 5 ด้าน ได้แก่ การบริหารจัดการ การบูรณาการจัดการเรียนรู้ การดำเนินงานอาหารกลางวัน การมีส่วนร่วมหรือเครือข่าย และผลผลิตหรือผลลัพธ์ โดยมุ่งส่งเสริมการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงและการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน (Office of the Basic Education Commission, 2024, p. 1)

สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 มีการใช้โปรแกรม Thai School Lunch เป็นเครื่องมือสนับสนุนการวางแผนรายการอาหาร อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานยังมีข้อจำกัดจากความแตกต่างด้านขนาดโรงเรียน งบประมาณ ความพร้อมของบุคลากร และความรู้ด้านโภชนาการ รวมทั้งภาระของครูผู้รับผิดชอบที่ต้องปฏิบัติหน้าที่สอนควบคู่กับการบริหารโครงการ นอกจากนี้ การจัดซื้ออาหารสดและอาหารแห้งยังต้องดำเนินการตามระเบียบกระทรวงการคลังฯ พ.ศ. 2560 ซึ่งอาจส่งผลต่อความคล่องตัว ความโปร่งใส ตลอดจนคุณภาพและปริมาณอาหารที่นักเรียนได้รับ (Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 2, 2024, p. 1)

แม้จะมีการศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในบริบทต่าง ๆ แต่ยังมีข้อจำกัดของข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สะท้อนการดำเนินงานตามมาตรฐานทั้ง 5 ด้านในบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 โดยเฉพาะ จึงยังไม่ชัดเจนว่าสถานศึกษามีระดับการดำเนินงานจุดเด่น และประเด็นที่ควรพัฒนาในแต่ละด้านอย่างไร ช่องว่างดังกล่าวจึงเป็นเหตุผลสำคัญในการศึกษาเรื่อง “การดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันตามมาตรฐานการประเมินโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2” เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับใช้วางแผน พัฒนาระบบบริหารจัดการ ยกระดับการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และส่งเสริมสุขภาวะทางโภชนาการของนักเรียนอย่างมีคุณภาพและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันตามมาตรฐานการประเมินโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันตามมาตรฐานการประเมินโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ตามตัวแปรขนาดของโรงเรียน ประเภทของโรงเรียน ที่ตั้ง อัตราค่าอาหารกลางวัน รูปแบบการดำเนินงาน เพศของผู้บริหาร ประสบการณ์ในการบริหารงานของผู้บริหาร
3. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันตามมาตรฐานการประเมินโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2

กรอบแนวคิดในการวิจัย

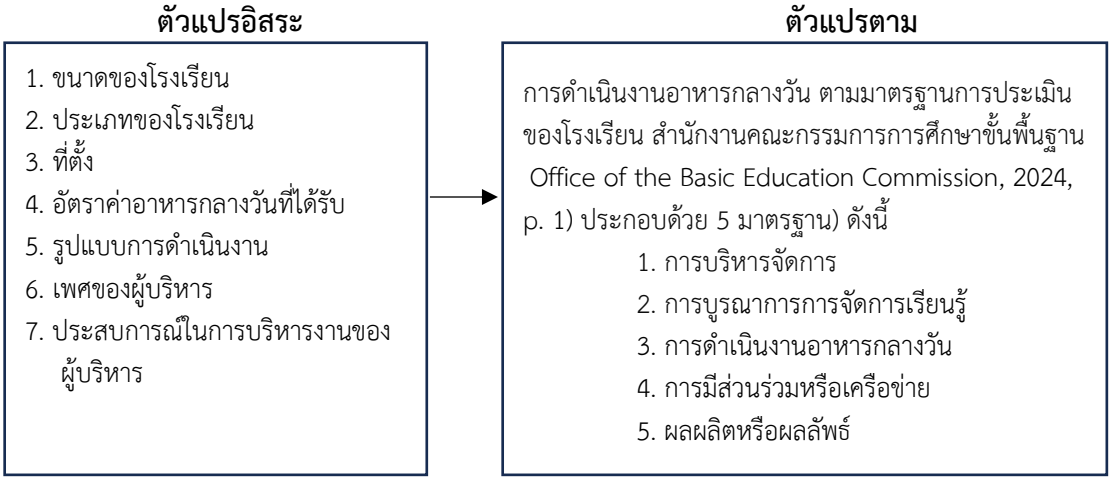

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 จำนวน 188 โรงเรียน (Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 2, 2024, p. 8)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ โรงเรียนในสังกัด จำนวน 128 โรงเรียน โดยผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan (1970, p. 608) และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นอย่างเป็นสัดส่วน ตามขนาดของโรงเรียน และสุ่มอย่างง่าย โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม และกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ ครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันโรงเรียนละ 1 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือเป็นแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป การดำเนินงานตามมาตรฐาน 5 ด้าน Rating Scale 5 ระดับ และปัญหาข้อเสนอแนะ ผ่านการตรวจสอบคุณภาพคือ 1) ความตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน มีค่า IOC ระหว่าง 0.60 - 1.00 และ 2) ความเชื่อมั่นโดยการทดลองใช้กับครู 30 คน พบค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .984

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านระบบออนไลน์ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 เก็บรวบรวมแบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 113 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 88.28

4. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ดังนี้

4.1 สถิติพรรณนา ใช้ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไปและระดับการดำเนินงานโครงการ (Leekitwatana, 2015, pp. 245-247)

4.2 สถิติอ้างอิงเพื่อทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การทดสอบค่าทีสำหรับตัวแปร 2 กลุ่ม และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) สำหรับตัวแปรตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไป หากพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญจะทดสอบรายคู่ด้วยวิธี LSD นอกจากนี้มีการวิเคราะห์เนื้อหา สำหรับข้อมูลปลายเปิด (Leekitwatana, 2015, p. 229)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูลทั่วไปของโรงเรียนที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 113 แห่ง พบว่า ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดกลางขึ้นไป (ร้อยละ 50.40) โดยเกือบทั้งหมดเป็นโรงเรียนประถมศึกษา (ร้อยละ 79.60) และมีที่ตั้งอยู่นอกเขตเทศบาล (ร้อยละ 72.60) ในด้านงบประมาณ พบว่าได้รับอัตราค่าอาหารกลางวัน 22 บาทต่อคนต่อวัน (ร้อยละ 48.70) และมีรูปแบบการดำเนินงานส่วนใหญ่เป็นการจ้างบุคคลเพื่อประกอบอาหาร (ร้อยละ 53.10) สำหรับข้อมูลทั่วไปของผู้บริหาร พบว่าเป็นเพศหญิง (ร้อยละ 56.60) และส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการบริหารงานอยู่ในช่วง 6-10 ปี (ร้อยละ 38.90)

1. ผลการวิเคราะห์การดำเนินงานอาหารกลางวันของโรงเรียน

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับการดำเนินงานอาหารกลางวัน โดยรวมและ รายด้าน

ที่	การดำเนินงานอาหารกลางวันตามมาตรฐานการประเมินโรงเรียน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1	ด้านการบริหารจัดการ	4.62	.47	ดีมาก	1
2	ด้านการบูรณาการการจัดการเรียนรู้	3.96	.86	ดี	4
3	ด้านการดำเนินงานอาหารกลางวัน	4.54	.43	ดีมาก	2
4	ด้านการมีส่วนร่วมหรือเครือข่าย	3.91	.84	ดี	5
5	ด้านผลผลิตหรือผลลัพธ์	4.35	.78	ดี	3
	โดยรวม	**4.28**	**.61**	**ดี**	

จากตาราง 1 การดำเนินงานอาหารกลางวันของโรงเรียน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X}$=4.28, S.D.= .61) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับดีมาก 2 ด้าน และระดับดี 3 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการบริหารจัดการ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}$=4.62, S.D.= .47) รองลงมา คือ ด้านการดำเนินงานอาหารกลางวัน ($\bar{X}$=4.54, S.D.= .43) ด้านผลผลิตหรือผลลัพธ์ ($\bar{X}$=4.35, S.D.= .78) ด้านการบูรณาการการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}$=3.96, S.D.= .86) และ ด้านการมีส่วนร่วมหรือเครือข่าย ($\bar{X}$=3.91, S.D.= .84) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมหรือเครือข่าย ($\bar{X}$=3.91, S.D.= .84)

2. ผลการเปรียบเทียบการดำเนินงานอาหารกลางวันของโรงเรียน

ตาราง 2 ผลการเปรียบเทียบการดำเนินงานอาหารกลางวันของโรงเรียน โดยรวม

ลักษณะทั่วไป	การดำเนินงานอาหารกลางวันของโรงเรียน		*p*	ผลการทดสอบ
	t	*F*		
ขนาดของโรงเรียน	7.030**	-	.009	แตกต่างกัน
ประเภทของโรงเรียน	.113		.737	ไม่แตกต่างกัน
ที่ตั้ง	2.168		.144	ไม่แตกต่างกัน
อัตราค่าอาหารกลางวันที่ได้รับ	-	16.738***	.000	แตกต่างกัน
รูปแบบการดำเนินงาน	-	3.301*	.041	แตกต่างกัน
เพศของผู้บริหาร	1.784	-	.184	ไม่แตกต่างกัน
ประสบการณ์ในการบริหารงานของผู้บริหาร	5.925**	-	.004	แตกต่างกัน

*,**,*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05, .01, .001 ตามลำดับ

จากตาราง 2 พบว่า การเปรียบเทียบการดำเนินงานอาหารกลางวันของโรงเรียน ตัวแปรขนาดของโรงเรียน อัตราค่าอาหารกลางวันที่ได้รับ รูปแบบการดำเนินงาน และประสบการณ์ในการบริหารงานของผู้บริหาร แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01, .001, .05 และ.01 ตามลำดับ ส่วนประเภทของโรงเรียน ที่ตั้ง และเพศของผู้บริหารไม่แตกต่างกัน

ตาราง 3 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการดำเนินงานอาหารกลางวันของโรงเรียน ตามตัวแปร ขนาดของโรงเรียน โดยรวม

ขนาดโรงเรียน	*n*	$\bar{X}$	*SD*	*t*	*p*
ขนาดเล็ก	56	4.13	0.75	7.030**	.009
ขนาดกลางขึ้นไป	57	4.42	0.39		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 3 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน เพื่อเปรียบเทียบการดำเนินงานอาหารกลางวันของโรงเรียน ตามตัวแปร ขนาดของโรงเรียน พบว่า โดยรวม มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า โรงเรียนที่มีขนาดกลางขึ้นไปมีการดำเนินงานอาหารกลางวันของโรงเรียนสูงกว่าขนาดเล็ก

ตาราง 4 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของการดำเนินงานอาหารกลางวันของโรงเรียน โดยรวม ตามตัวแปร อัตราค่าอาหารกลางวันที่ได้รับ

อัตราค่าอาหารกลางวันที่ได้รับ	$\bar{X}$	อัตรา 36 บาท/คน/วัน	อัตรา 27 บาท/คน/วัน	อัตรา 24 บาท/คน/วัน	อัตรา 22 บาท/คน/วัน
		3.19	**4.36**	**4.24**	**4.42**
อัตรา 36 บาท/คน/วัน	3.19	-	1.168***(.000)	1.042***(.000)	1.226***(.000)
อัตรา 27 บาท/คน/วัน	4.36	-	-	.126(.489)	-.058(.595)
อัตรา 24 บาท/คน/วัน	4.24	-	-	-	-.184(.299)
อัตรา 22 บาท/คน/วัน	4.42	-	-	-	-

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .001

จากตาราง 4 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของการดำเนินงานอาหารกลางวันของโรงเรียน โดยรวม ตามตัวแปร อัตราค่าอาหารกลางวันที่ได้รับ พบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติ 3 คู่ คือ โรงเรียนที่มีอัตราค่าอาหารกลางวัน 22 บาท/คน/วัน อัตราค่าอาหารกลางวัน 27 บาท/คน/วัน และอัตราค่าอาหารกลางวัน 24 บาท/คน/วัน มีการดำเนินงานอาหารกลางวันตามมาตรฐานการประเมินโรงเรียนสูงกว่าอัตราค่าอาหารกลางวัน 36 บาท/คน/วัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ตาราง 5 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของการดำเนินงานอาหารกลางวันของโรงเรียน โดยรวม ตามตัวแปร รูปแบบการดำเนินงาน

รูปแบบการดำเนินงาน	$\bar{X}$	**กรณีที่ 1**	**กรณีที่ 2**	**กรณีที่ 3**
		4.41	**4.14**	**4.44**
กรณีที่ 1 การจัดซื้อวัตถุดิบเพื่อใช้ในการประกอบอาหาร	4.41	-	.272(.093)	-.025(.883)
กรณีที่ 2 การจ้างบุคคลเพื่อประกอบอาหาร	4.14	-	-	-.298*(.021)
กรณีที่ 3 การจ้างเหมาประกอบอาหาร (ปรุงสำเร็จ)	4.44	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากตาราง 5 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของการดำเนินงานอาหารกลางวันของโรงเรียน ตามตัวแปร รูปแบบการดำเนินงาน โดยรวม พบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติ 1 คู่ คือ โรงเรียนที่มีรูปแบบการดำเนินงานกรณีที่ 3 การจ้างเหมาประกอบอาหารปรุงสำเร็จ มีการดำเนินงานอาหารกลางวันตามมาตรฐานการประเมินโรงเรียนสูงกว่ากรณีที่ 2 การจ้างบุคคลเพื่อประกอบอาหาร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05

ตาราง 6 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของการดำเนินงานอาหารกลางวันของโรงเรียน โดยรวม ตามตัวแปร ประสบการณ์ในการบริหารงานของผู้บริหาร

ประสบการณ์ในการบริหารงานของผู้บริหาร	$\bar{X}$	น้อยกว่า 5 ปี	6-10 ปี	11 ปี ขึ้นไป
		4.19	4.12	4.54
น้อยกว่า 5 ปี	4.19	-	.071(.601)	-.358*(.013)
6-10 ปี	4.12	-	-	-.429**(.001)
11 ปี ขึ้นไป	4.54	-	-	-

*,** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05, .01, ตามลำดับ

จากตาราง 6 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของการดำเนินงานอาหารกลางวันของโรงเรียน ตามตัวแปร ประสบการณ์ในการบริหารงานของผู้บริหาร โดยรวม พบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติ 2 คู่ คือ โรงเรียนที่ผู้บริหารมีประสบการณ์ในการบริหารงานของผู้บริหาร 11 ปีขึ้นไป มีการดำเนินงานอาหารกลางวันตามมาตรฐานการประเมินโรงเรียนสูงกว่าผู้บริหารที่มีประสบการณ์ในการบริหารงานของผู้บริหารน้อยกว่า 5 ปี และ 6-10 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ ที่ระดับ .01 ตามลำดับ

3. ผลการศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะการดำเนินงานอาหารกลางวันของโรงเรียน

3.1 ด้านการบริหารจัดการ: งบประมาณล่าช้าและขาดความเข้าใจระเบียบพัสดุ ควรเร่งรัดระบบเบิกจ่ายพร้อมจัดอบรมคู่มือปฏิบัติงานแก่ผู้รับผิดชอบ

3.2 ด้านการบูรณาการการจัดการเรียนรู้: การเชื่อมโยงโภชนาการกับกลุ่มสาระวิชามีน้อย ควรส่งเสริมครูออกแบบกิจกรรมและนวัตกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย

3.3 ด้านการดำเนินงานอาหารกลางวัน: รายการอาหารซ้ำและวัตถุดิบราคาสูง ควรปรับเมนูให้ครบ 5 หมู่และใช้ผลผลิตคุณภาพตามฤดูกาลในท้องถิ่น

3.4 ด้านการมีส่วนร่วมหรือเครือข่าย: ความร่วมมือจากชุมชนขาดความต่อเนื่อง ควรสร้างระบบภาคีเครือข่ายที่เข้มแข็งและใช้ผลผลิตจากแปลงเกษตรโรงเรียน

3.5 ด้านผลผลิตหรือผลลัพธ์: พบปัญหาภาวะทุพโภชนาการทั้งอ้วนและผอม ควรจัดตั้งระบบติดตามสุขภาวะอย่างสม่ำเสมอเพื่อวางแผนแก้ไขอย่างเป็นระบบ

อภิปรายผลการวิจัย

1. การดำเนินงานอาหารกลางวันของโรงเรียน

ภาพรวมและประสิทธิภาพการบริหารจัดการอยู่ในระดับดี โดยด้านการบริหารจัดการมีผลการดำเนินงานสูงสุดระดับดีมาก ผลวิจัยเป็นเช่นนี้ เนื่องจาก การวางแผนที่เป็นระบบและความโปร่งใส แม้พบข้อจำกัดงบประมาณล่าช้า แต่สถานศึกษาได้แก้ปัญหาด้วยเทคโนโลยี เช่น โปรแกรม Thai School Lunch (TSL) เพื่อควบคุมมาตรฐานโภชนาการ สอดคล้องกับ Sripatta (2021, pp. 193-207) ที่ระบุว่าการบริหารจัดการที่เป็นระบบช่วยให้นักเรียนมีสุขภาวะที่ดีขึ้นอย่างชัดเจน ส่วนการบูรณาการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับดี มีการเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ชุมชนและกิจกรรมเกษตรเพื่อเสริมสร้างทักษะการพึ่งพาตนเองและสนับสนุนวัตถุดิบ สอดคล้องกับ Makeiam & Rukponmongko (2023, pp. 59-77); Khieocha-on & Ruphan (2024, pp. 244-258) ที่ชี้ว่าการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง (Learning by Doing) ช่วยสร้างความยั่งยืนและยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้านภาคีเครือข่ายและความสำเร็จเชิงประจักษ์ แม้การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับดีแต่ยังขาดความต่อเนื่อง สอดคล้องกับ Nuampitak & Tassanai (2022, pp. 29-38) ที่พบว่าปัจจัยสำคัญคือระบบบริหารจัดการที่ชัดเจนและการกำหนดแนวทางพัฒนาคุณภาพอาหารให้ถูกต้องตามหลักโภชนาการ โดยเน้นการมีส่วนร่วมและติดตามประเมินผล ซึ่งช่วยส่งเสริมสุขภาพและพัฒนาการอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ Poasungnuen et al. (2024, pp. 471-480); Pornwiang & Manokarn (2021, pp. 112-128) ที่ยืนยันว่าการบริหารกองทุนที่มีประสิทธิภาพสามารถลดภาวะทุพโภชนาการและสร้างวินัยการบริโภคที่ถูกต้องได้อย่างเป็นรูปธรรม

2. การเปรียบเทียบการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนจำแนกตามตัวแปร

การเปรียบเทียบผลการดำเนินงานอาหารกลางวันของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดกลางขึ้นไปมีระดับการดำเนินงานสูงกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก ($p < .01$) ด้านงบประมาณ โรงเรียนที่ได้รับอัตราปกติ (22, 24 และ 27 บาท/คน/วัน) มีประสิทธิภาพสูงกว่าโรงเรียนที่ได้รับอัตราสูงสุด 36 บาท/คน/วัน ($p < .001$) ด้านรูปแบบการดำเนินงาน การจ้างเหมาประกอบอาหารปรุงสำเร็จมีระดับการปฏิบัติงานสูงกว่าการจ้างบุคคลประกอบอาหารภายในโรงเรียน ($p < .05$) และด้านผู้บริหาร ผู้ที่มีประสบการณ์ 11 ปีขึ้นไป มีผลการดำเนินงานสูงกว่ากลุ่มที่มีประสบการณ์น้อยกว่า 5 ปี และ 6–10 ปี ($p < .05$ และ .01 ตามลำดับ) ขณะที่ปัจจัยด้านประเภทโรงเรียน ที่ตั้ง และเพศของผู้บริหาร ไม่ส่งผลให้เกิดความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ เพราะโรงเรียนขนาดกลางขึ้นไปและกลุ่มที่ใช้การจ้างเหมาปรุงสำเร็จมีความคล่องตัวสูงกว่าเนื่องจากการเกิดภาวะ

ประหยัดต่อขนาด (Economies of Scale) รวมถึงภาระงานควบคุมพัสดุที่ลดลง ประกอบกับผู้บริหารที่มีประสบการณ์สูงย่อมมีทักษะการบริหารจัดการและเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนที่มีประสิทธิภาพมากกว่าผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Makeiam & Rukponmongko (2023, pp. 59-77) ที่พบว่า อัตราเงินอุดหนุนและรูปแบบการบริหารจัดการ เช่น การจ้างเหมาประกอบอาหารเปรียบเทียบกับการจัดซื้อวัตถุดิบด้วยตนเอง เป็นปัจจัยเชิงกลยุทธ์สำคัญในการสนับสนุนและควบคุมคุณภาพผลผลิตทางการศึกษาให้เป็นไปตามแนวทางและมาตรฐานของ Office of the Basic Education Commission (2025, pp. 8, 16-24) ในประเด็นด้านประสบการณ์และเพศของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ประสบการณ์การบริหารงานที่แตกต่างกันส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานอาหารกลางวันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากผู้บริหารที่มีประสบการณ์สูงย่อมมีทักษะการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์และการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของ Poasungnuen et al. (2024, pp. 471-480) สำหรับตัวแปรด้านเพศ แม้ในภาพรวมจะไม่ส่งผลให้เกิดความแตกต่างต่อการดำเนินงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่าผู้บริหารเพศชายมีระดับการดำเนินงานด้านการมีส่วนร่วมสูงกว่าผู้บริหารเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าพฤติกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วมและมิติการสร้างภาคีเครือข่ายภายนอกสถานศึกษายังคงมีความผันแปรและแตกต่างกันไปตามปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลด้านเพศของผู้บริหาร นอกจากนี้ ในประเด็นด้านประเภทและที่ตั้งของโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่าประเภทและทำเลที่ตั้งเชิงภูมิศาสตร์ของสถานศึกษาไม่ส่งผลให้ประสิทธิภาพการดำเนินงานอาหารกลางวันเกิดความแตกต่างกัน ซึ่งแม้จะไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ แต่ประเด็นนี้สะท้อนและยืนยันถึงความสำเร็จเชิงประจักษ์ในการขับเคลื่อนนโยบายและการบังคับใช้กรอบกลยุทธ์ของ Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 2 (2024, pp. 12-14) ที่สามารถกำกับติดตาม และสนับสนุนให้สถานศึกษาทุกแห่งในสังกัดดำเนินงานได้ตามมาตรฐานคุณภาพเดียวกันภายใต้แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน ค.ศ. 2023-2027 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แม้สถานศึกษาเหล่านั้นจะมีข้อจำกัดทางภูมิศาสตร์หรือมีความแตกต่างในด้านประเภทการจัดการศึกษาก็ตาม

3. การศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการบริหารงานอาหารกลางวันของโรงเรียน

จากการศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะ สรุปประเด็นสำคัญได้ว่า ด้านงบประมาณและการบริหารจัดการมีปัญหาหลักจากการจัดสรรล่าช้า ส่งผลต่อความต่อเนื่องในการจัดซื้อวัตถุดิบ ผลวิจัยเป็นเช่นนี้เนื่องจาก ระบบการเบิกจ่ายที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินงานและขาดแนวทางในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน สอดคล้องกับ Makeiam & Rukponmongko (2023, pp. 59-77) จึงควรเร่งรัดระบบเบิกจ่ายและจัดทำคู่มือปฏิบัติงานที่ชัดเจนเพื่อเพิ่มความคล่องตัว ส่วนคุณภาพอาหารและโภชนาการ พบปัญหาเมนูซ้ำซ้อนเนื่องจากการใช้โปรแกรม Thai School Lunch ไม่เต็มประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ Boonrang et al. (2024, pp. 244-257); Jose et al. (2024, pp. 4-10) จึงควรพัฒนาศักยภาพบุคลากรในการจัดเมนูให้ครบ 5 หมู่ และลดหวาน มัน เค็ม อย่างเป็นระบบ ด้านการบูรณาการเรียนรู้และเครือข่าย พบว่าการเชื่อมโยงกับกลุ่มสาระวิชาและการมีส่วนร่วมของชุมชนขาดความต่อเนื่อง สอดคล้องกับ Makeiam & Rukponmongko (2023, pp. 59-77) จึงควรสร้างภาคีเครือข่ายท้องถิ่นที่เข้มแข็งเพื่อสนับสนุนวัตถุดิบอย่างยั่งยืน และสุดท้ายด้านผลผลิตและสุขภาวะนักเรียน ปัญหาภาวะทุพโภชนาการยังคงปรากฏจากทรัพยากรสนับสนุนไม่เพียงพอ สอดคล้องกับ Pornwiang & Manokarn (2021, pp. 112-128) โรงเรียนจึงควรจัดตั้งระบบติดตามประเมินผลการเจริญเติบโตสม่ำเสมอเพื่อวางแผนแก้ไขปัญหาโภชนาการได้ทันท่วงที

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านการบริหารจัดการและการเงิน เร่งรัดระบบเบิกจ่ายงบประมาณให้คล่องตัวพร้อมจัดทำคู่มือปฏิบัติงานด้านพัสดุที่ชัดเจนเพื่อลดข้อผิดพลาด

1.2 ด้านการพัฒนาบุคลากรและโภชนาการ ส่งเสริมการใช้โปรแกรม Thai School Lunch ควบคู่กับการอบรมสุขาภิบาลเพื่อลดภาวะทุพโภชนาการ

1.3 ด้านการบูรณาการและการมีส่วนร่วม จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบลงมือทำร่วมกับภาคีเครือข่ายชุมชนและระบบสหกรณ์เพื่อความยั่งยืนของวัตถุดิบ

1.4 ด้านนโยบายและแนวทางปฏิบัติ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรกำหนดนโยบายและแนวทางการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยจัดระบบกำกับ ติดตาม และประเมินผลอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งสนับสนุนงบประมาณ บุคลากร และทรัพยากรให้เหมาะสมกับบริบทและขนาดของสถานศึกษา ส่วนสถานศึกษาควรนำแนวทางดังกล่าวสู่การปฏิบัติ โดยจัดทำแผนดำเนินงาน กำหนดผู้รับผิดชอบ และประเมินผลการดำเนินงานตามมาตรฐาน เพื่อให้โครงการอาหารกลางวันมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และส่งเสริมสุขภาวะทางโภชนาการของนักเรียนอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารโครงการอาหารกลางวันที่เป็นเลิศ (Best Practice) ของโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อเป็นต้นแบบให้กับโรงเรียนที่มีข้อจำกัด

2.2 ควรศึกษาวิจัยเชิงทดลองถึงผลของการใช้โปรแกรมจัดสำรับอาหารร่วมกับการจัดการเรียนรู้โภชนาการที่มีต่อพฤติกรรมการบริโภคและภาวะโภชนาการของนักเรียนอย่างเป็นรูปธรรม

2.3 ควรศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการสนับสนุนโครงการอาหารกลางวัน

องค์ความรู้ใหม่หรือข้อค้นพบใหม่

จากการสังเคราะห์ผลการวิจัย พบองค์ความรู้สำคัญว่า การดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันให้มีประสิทธิผลมิได้ขึ้นอยู่กับงบประมาณหรือทรัพยากรของสถานศึกษาเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการเชื่อมโยงองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ (1) สมรรถนะการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา (2) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โดยเฉพาะโปรแกรม Thai School Lunch (TSL) เพื่อสนับสนุนการวางแผนอาหารตามหลักโภชนาการ และ (3) การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายและชุมชนในการสนับสนุนการดำเนินงาน องค์ประกอบทั้งสามมีความสัมพันธ์ในลักษณะเกื้อหนุนกัน โดยประสบการณ์ของผู้บริหารช่วยสนับสนุนการวางแผนและตัดสินใจ การใช้เทคโนโลยีช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการด้านโภชนาการ และเครือข่ายชุมชนช่วยเสริมทรัพยากรและความต่อเนื่องของโครงการ

ข้อค้นพบดังกล่าวนำไปสู่กรอบแนวคิดเชิงปฏิบัติ การบริหาร–เทคโนโลยี–เครือข่าย (Management–Technology–Network: MTN) ซึ่งสะท้อนว่าการยกระดับโครงการอาหารกลางวันควรดำเนินการอย่างบูรณาการทั้งสามมิติ มากกว่าการมุ่งเพิ่มงบประมาณหรือทรัพยากรเพียงด้านเดียว กรอบดังกล่าวสามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในการวางแผน พัฒนาบุคลากร ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี และสร้างความร่วมมือกับชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันและส่งเสริมสุขภาวะทางโภชนาการของนักเรียนอย่างยั่งยืน

References

Boonrang, H., Prasomsuk, T., Chornsuwan, M.- in, & Boawad, P. (2024). The Administration of School Lunch Programs in Schools of Mae Na Chon Network Group Under the Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 6. *MCU Haripunchai Review, 8*(3), 244–257. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JMHR/article/view/b-018 (in Thai)

Department of Local Administration. (2024). *Guidelines for school lunch program operations in educational institutions under local administrative organizations*. Ministry of Interior. (in Thai)

Jose, K., Smith, K., Sutton, L., Masila, N., Fraser, B., Proudfoot, F., & Cleland, V. (2024). *School Lunch Project Evaluation: Final Report 2024 (Version 2)*. University of Tasmania. https://doi.org/10.25959/27042826.v2

Khieocha-on, J., & Ruphan, P. (2024). Guidelines for the management of the participatory school lunch program of schools under the Ang Thong Primary Educational Service Area Office. *The Journal of Sirindhornparidhat*, *25*(2), 243–258. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jsrc/article/view/260059 (in Thai)

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement, 30(*3), 607-610. https://doi.org/10.1177/001316447003000308

Leekitwatana, P. (2015). *Educational research methods* (10th ed.) Faculty of Industrial Education, King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang. (in Thai)

Makeiam, I., & Rukponmongkol, P. (2023). The Guidelines for Developing School Lunch Program Administration of Schools under Kamphaeng Phet Primary Educational Service Area Office 1. *EDUCATION JOURNAL FACULTY OF EDUCATION KAMPHAENGPHET RAJABHAT UNIVERSITY, 7*(14), 59–77. https://so08.tci-thaijo.org/index.php/EJFE/article/view/2525 (in Thai)

Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 2. (2024). *Report on the supervision and monitoring of school lunch program operations*. Nakhon Si Thammarat: Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 2. (in Thai)

Nuampitak, P., & Tassanai, R. (2022). Efficiency development of school lunch management: A case study of Anuban Latsawai School, Pathum Thani Province. *Valaya Alongkorn Review (Humanities and Social Sciences)*, *17*(1), 29–38. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/vrurdihsjournal/article/view/251870 (in Thai)

Office of the Basic Education Commission. (2024). *Guidelines for the implementation of the school lunch program and guidelines for resolving malnutrition problems in school children*. Ministry of Education. (in Thai)

Office of the Basic Education Commission. (2025). *Report on school lunch program operations for fiscal year 2024*). Ministry of Education. (in Thai)

Poasungnuen, S., Yookam, A., & Wisetsena, C. (2024). A Study of Current Situations of Lunch Project Management for Small-Scaled School Administrators under Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area Office 3. *Journal of MCU Kanchana Review, 4*(3), 470–480. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/Kanchana-editor/article/view/274955 (in Thai)

Pornwiang, S., & Manokarn, M. (2021). FUND MANAGEMENT GUIDELINES FOR EFFECTIVE ELEMENTARY SCHOOL LUNCHES TO REDUCE MALNOURISHED STUDENTS' PROBLEMS. *Journal of Buddhist Anthropology*, *6*(8), 112–128. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/article/view/249149 (in Thai)

Sripatta, T. (2021). States And Problems of School Lunch Project Management Among Basic Education Institutes Under the Office of Phitsanulok Primary Educational Service Area. *Journal of MCU Nakhondhat, 8*(6), 192–207. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JMND/article/view/252707 (in Thai)